

аднаразова). Альфа-каэфіцыент Кранбаха тэста-апытальніка склаў 0,881. Адносна апытальніка этнакаштоўнасцей мы выключылі 2 пункты з агульнай ацэнкі, паколькі яны зніжалі надзейнасць. Выніковы альфа-каэфіцыент Кранбаха пры астатніх 18-ці пунктах апытальніка стаў 0,867.

Такім чынам, тэст-апытальнік ступені этнічнасці асобы і апытальнік ацэнкі адносін да базавых этнапедагагічных каштоўнасцей, звязаныя з этнапедагагічнай мадэллю прафесійнай падрыхтоўкі будучых спецыялістаў сацыяльнай сферы для работы ў полікультурным соцыуме адпавядаюць патрабаванням валіднасці і надзейнасці і могуць выкарыстоўвацца ў навуковых і практычных мэтах.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Андреев, А.Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа / А.Л. Андреев // Педагогика. – 2005. – № 4. – С. 19–27.
2. Краевский, В.В., Хуторской, А.В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах / В.В. Краевский, А.В. Хуторской // Педагогика. – 2003. – № 2. – С. 3–10.
3. Бауэр, Е.А., Борисенков, В.П. Социальная работа и социальная педагогика в эпоху глобализации / Е.А. Бауэр, В.П. Борисенков // Педагогика. – 2007. – № 1. – С. 103–108.
4. Клименко, Н.Ю. Социально-педагогическая компетентность специалистов социальной сферы / Н.Ю. Клименко // Педагогика. – 2003. – № 2. – С. 22–28.

УДК 378.147:37.013.42:330-057.87

САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНЫЯ ВЕДЫ ЯК АДЗІН З КЛЮЧАВЫХ СКЛАДНІКАЎ ПАСПЯХОВАЙ ПРАФЕСІЙНАЙ ПАДРЫХОЎКІ СПЕЦЫЯЛІСТАЎ НА САЦЫЯЛЬНАЙ РАБОЦЕ

С.І. Міхайлаў

Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава
(e-mail: MikhaylovSI74@mail.ru)

Ключевые слова: социально-экономические знания, входной контроль, стартовый уровень, профессиональная подготовка, специалист по социальной работе.

Социально-экономические знания имеют исключительно важное значение в процессе успешной подготовки специалистов по социальной работе в условиях вуза. Статья посвящена диагностированию стартового (первичного) уровня владения базисными социально-экономическими знаниями студентами специальности «Социальная работа» дневной и заочной форм обучения ВГУ имени П.М. Машерова. В статье также анализируются причины и факторы, влияющие на степень усвоения ими социально-экономических знаний, и даются рекомендации по наиболее оптимальным формам, методам и приёмам проведения занятий по циклу дисциплин социально-экономического плана.

SOCIO-ECONOMIC KNOWLEDGE AS ONE OF THE KEY COMPONENTS OF A SUCCESSFUL PROFESSIONAL TRAINING IN SOCIAL WORK

S.I. Mikhailov

Vitebsk, VSU named after P.M. Masherova

Key words: socio-economic knowledge, entrance control, starting level, professional training, social work specialist.

Summary. Socio-economic knowledge is extremely important in the process of successful training of specialists in social work at the University. The article is devoted to the diagnosis of the starting (primary) level of basic socio-economic knowledge of students majoring in "Social work" full-time and correspondence forms of training VSU named after P. M. Masherov. The article also analyzes the causes and factors affecting the degree of assimilation of socio-economic knowledge, and provides recommendations on the most optimal forms, methods and techniques of training on the cycle of disciplines of socio-economic plan.

У працэсе павышэння прафесійнай кампетэнтнасці будучых спецыялістаў па сацыяльнай рабоце надзвычай важнае значэнне мае засваенне імі базісных сацыяльна-

эканамічных асноў функцыянавання сістэмы сацыяльнай абароны насельніцтва. Падчас навучання ў ВНУ па спецыяльнасці 1-86.01.01 “Сацыяльная работа (па накірунках)” гэтаму спрыяюць наступныя дысцыпліны: “Эканоміка-кіраўніцкія асновы сацыяльнай работы”, “Сучасная пенсійная сістэма і фонды”, “Страховая справа”, “Эканоміка і кіраванне сацыяльнай сферай” і інш. Іх змест накіраваны на засваенне студэнтамі актуальных сацыяльна-эканамічных, фінансавых, арганізацыйных, кіраўніцкіх аспектаў сацыяльнага абслугоўвання і забеспячэння насельніцтва Рэспублікі Беларусь (пераважна сацыяльна неабароненых слаёў), функцыянаванне галін сацыяльнай сферы, сістэмы дзяржаўнага сацыяльнага страхавання. Асабліваю актуальнасць дадзеныя веды набываюць на этапе абмежаванасці дзяржаўных фінансавых рэсурсаў, у тым ліку і на сацыяльныя мэты, пра што сведчыць, напрыклад, дэфіцыт Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва, які назіраўся цягам апошніх пяці год.

Матэрыял і метады. У 2017–2018 навучальным годзе напярэдадні выкладання дысцыплін сацыяльна-эканамічнага блоку намі было праведзена дыягнаставанне першага (стартавага) узроўню валодання сацыяльна-эканамічнымі ведамі студэнтамі 2–4 курсаў спецыяльнасці “Сацыяльная работа” дзённай і завочнай форм навучання. Метадамі дыягнаставання з’яўляліся тэставыя заданні, напісанне эсэ на сацыяльна-эканамічную праблематыку, дыспуты па актуальных пытаннях арганізацыі сістэмы сацыяльнай абароны насельніцтва. Агульная колькасць рэспандэнтаў склала 76 чалавек, з якіх 19 студэнтаў навучаюцца на дзённай форме і 57 на завочнай. У працэсе выканання тэставых заданняў студэнты адказалі на 30 пытанняў, абраўшы правільны з іх пункту гледжання варыянт прапанаваных сцвярджэнняў.

Вынікі і іх абмеркаванне. Апрацоўка і аналіз студэнцкіх работ паказалі, што толькі 11 чалавек (14%) з агульнай колькасці рэспандэнтаў здольны цалкам правільна суаднесці памер пэўнай сацыяльнай выплаты (дапамога па доглядзе за дзіцем ва ўзросце да трох год, сацыяльная выплата жанчыне, якая стала на медыцынскі ўлік да 12-тыднёвага тэрміну цяжарнасці, дапамога па беспрацоўі, сацыяльная выплата ў сувязі з нараджэннем першага, другога і наступнага дзіцяці, дапамога на пахаванне і г.д.) з адпаведным сацыяльна-эканамічным параметрам (бюджэт пражыткавага мінімуму, мінімальны спажывецкі бюджэт, сярэдні памер заробнай платы ў краіне ў працэнтных суадносінах, базавая велічыня і г.д.). Прытым, гаворка не ідзе пра канкрэтныя колькасныя паказчыкі ці памер той або іншай выплаты ў намінальным выражэнні, а выключна пра карэляцыю, “прывязку”, суаднесенасць паміж сацыяльнай выплатай, дапамогай і адпаведным сацыяльна-эканамічным параметрам.

Як паказалі вынікі першапачатковага дыягнастычнага тэставання, студэнты таксама маюць дастаткова цьмянае ўяўленне пра крыніцы фінансавання сегментаў сацыяльнай сферы, рэсурснае забеспячэнне і фінансавы механізм для выплаты тых або іншых сацыяльных дапамог. Так, напрыклад, з 76 рэспандэнтаў толькі 22 чалавекі (29%) напярэдадні вывучэння дысцыплін сацыяльна-эканамічнага блоку выразна бачылі розніцу паміж пазабюджэтнай сістэмай дзяржаўнага сацыяльнага страхавання і адпаведна механізмам акумулявання фінансавых сродкаў у Фондзе сацыяльнай абароны насельніцтва для наступных сацыяльных выплат, з аднаго боку, і вылучэннем дзяржавай фінансавых рэсурсаў з рэспубліканскага і мясцовых бюджэтаў на функцыянаванне, напрыклад, аб’ектаў сацыяльнай сферы (устаноў адукацыі, аховы здароўя, культуры, сацыяльнага абслугоўвання і інш.), з другога. Пры гэтым, яшчэ меншая колькасць рэспандэнтаў – 12 чалавек (16%) – здолела дакладна прывесці стаўкі страхавых унёскаў у Фонд сацыяльнай абароны насельніцтва Рэспублікі Беларусь, размеркаваныя ў працэнтных суадносінах паміж працадаўцамі (наймальнікам) і самім работнікам.

Разам з тым, значна лепшыя веды студэнты дэманстравалі, напрыклад, пры адказе на пытанні, датычныя фінансавых аспектаў прызначэння дзяржаўнай адраснай сацы-

яльнай дапамогі. У прыватнасці, 35 чалавек (46%) з агульнай колькасці рэспандэнтаў дакладна акрэслілі матэрыяльныя крытэрыі пры прызначэнні штомесячнай і аднаразовай дзяржаўнай адраснай сацыяльнай дапамогі. Дадзены факт, відавочна, тлумачыцца атрыманымі студэнтамі ведамі па іншых дысцыплінах спецыяльнасці і спецыялізацыі, праведзенымі вучэбнымі і вытворчымі практыкамі на базе ўстаноў сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва (у прыватнасці – ТЦСАН), профільнай прафесійнай дзейнасцю асобных студэнтаў-завочнікаў, зрэдку – асабістым досведам атрымання падобнага кшталту сацыяльных дапамог.

Таксама даволі значная колькасць студэнтаў – 32 чалавекі (42%) з ліку апытаных – здолела пералічыць віды пенсій, якія існуюць у Рэспубліцы Беларусь згодна з заканадаўствам, а таксама назваць асноўныя фактары (стаж і індывідуальны каэфіцыент заробку), што ўплываюць на іх памер. Яшчэ большая колькасць рэспандэнтаў – 57 чалавек (75%) – на момант дыягнастычнага тэставання валодала інфармацыяй пра падвышэнне пенсійнага ўзросту ў Рэспубліцы Беларусь і дакладна здолела акрэсліць запланаваныя ўзроставыя межы выхаду на пенсію мужчын і жанчын у 63 гады і 58 гадоў адпаведна. Мяркуем, што на дадзены факт істотны ўплыў аказала шырокае абмеркаванне пенсійнай праблематыкі ў сродках масавай інфармацыі. Адпаведны інфармацыйны фон, безумоўна, ускосна паспрыяў больш высокаму ўзроўню стартавых сацыяльна-эканамічных ведаў студэнтаў у сферы пенсійнага забеспячэння грамадзян Рэспублікі Беларусь. Між тым, больш глыбокая праверка першапачатковых ведаў студэнтаў у дадзенай сферы паказала, што студэнты практычна не размяжоўвалі паняцці агульнага працоўнага і страхавога стажу (8 правільных адказаў, 10,5% ад агульнай колькасці рэспандэнтаў), не мелі амаль ніякага ўяўлення пра механізм разліку працоўных пенсій пры дапамозе рэгрэсійнай шкалы (1 чалавек, 0,7%), абсалютна не валодалі інфармацыяй пра сутнасць і колькаснае напаўненне такіх паняццяў, як “мінімальная працоўная пенсія па ўзросце”, “сярэдні памер заробнай платы, што прымяняецца для разліку і індэксацыі працоўных пенсій”, “памеры працоўных пенсій розных відаў у працэнтных суадносінах (згодна з заканадаўствам)”, “даплаты, надбавкі і павелічэнні пенсій” (адсутнасць правільных адказаў).

Дыягнаставанне таксама паказала, што наяўнасць асабістага працоўнага досведу ў сферы сацыяльнай абароны насельніцтва (у прыватнасці – асобных студэнтаў-завочнікаў) падвышае колькасць правільных адказаў з іх боку. Праўда, адбываецца гэта толькі па асобных сацыяльна-эканамічных пытаннях або ў вузкіх сегментах прафесійнай дзейнасці. У прыватнасці, студэнты-завочнікі ў параўнанні са студэнтамі дзённай формы навучання прадэманстравалі істотна лепшыя стартавыя веды, датычныя прыняццяў фарміравання кошту сацыяльных паслуг асобным катэгорыям грамадзян у тэрытарыяльных цэнтрах сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва з улікам паняццяў “норма-гадзіна”, “функцыянальны клас” і пад. З іх боку было атрымана 9 правільных адказаў (16%), у той час, як сярод студэнтаў дзённай формы навучання толькі 2 чалавекі (10%) здолелі растлумачыць прыняцці фарміравання коштаў на сацыяльныя паслугі ў ТЦСАН.

Заклучэнне. Аналіз вынікаў дыягнаставання базісных сацыяльна-эканамічных ведаў студэнтаў спецыяльнасці “Сацыяльная работа”, якімі яны валодалі на стартавым, першапачатковым этапе вывучэння дысцыплін сацыяльна-эканамічнага блоку, паказаў:

1. Студэнтам бракуе эканамічных ведаў, а таксама агульнай скіраванасці, зацікаўленасці ў атрыманні сацыяльна-эканамічнай інфармацыі з перыядычнай літаратуры, электронных сродкаў масавай інфармацыі, нарматыўна-прававых крыніц. Агульнавядома, што сацыяльна-эканамічная інфармацыя часцяком характарызуецца зменлівасцю, дынамічнасцю, нярэдка амбівалентнасцю і варыятыўнасцю ў сваёй трактоўцы, пастаянным удасканаленнем заканадаўчых актаў, што рэгулююць развіццё тых ці іншых сацыяльна-эканамічных працэсаў. Натуральна, гэта вымагае ад студэнтаў

більш пільнага адсочвання сацыяльна-эканамічнай інфармацыі, неабходнай для іх будучай прафесійнай дзейнасці.

2. У працэсе будучага вывучэння дысцыплін сацыяльна-эканамічнага блоку, відавочна, варта звяртаць больш увагі на дыскусійныя формы навучання, працу з перыядычнымі навуковымі крыніцамі сацыяльна-эканамічнай накіраванасці, напісанне эсэ, сачыненняў-разважанняў на сацыяльна-эканамічную праблематыку, рашэнне сацыяльна-эканамічных задач (разлік страхавых унёскаў у Фонд сацыяльнай абароны насельніцтва, кошту платных і часткова платных сацыяльных паслуг у тэрытарыяльных цэнтрах сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва, пенсій розных відаў і г.д.), аналіз фінансавых і лакальных нарматыўных дакументаў устаноў сацыяльнай абароны насельніцтва.

3. Больш актыўна прымяняць на занятках практыку абмену прафесійным вопытам (у тым ліку, у сацыяльна-эканамічных аспектах) паміж студэнтамі завочнай формы навучання, што працуюць ва ўстановах сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва, а таксама ў цэлым у сістэме сацыяльнай абароны насельніцтва або арганізацыях сацыяльнай сферы.

Такім чынам, “уваходны кантроль” ведаў студэнтаў па сацыяльна-эканамічнай праблематыцы мае надзвычай важнае значэнне, паколькі дазваляе аб’ектыўна ацаніць стартавы (першапачатковы) узровень іх падрыхтоўкі. У далейшым у працэсе выкладання дысцыплін сацыяльна-эканамічнага плану гэта дасць магчымасць аптымальна падабраць формы, метады і прыёмы навучання, надаць больш увагі праблемным аспектам у час лекцыйных і практычных заняткаў, належным чынам распрацаваць правяральныя тэставыя пытанні, сканцэнтравана на рашэнні адпаведных тэматычных задач.

УДК 130.3:316

СОЦИАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ И КОМПЕТЕНТНОСТЬ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ В КОНТЕКСТЕ ГУМАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ

А.П. Мядель

Витебск, УО «ВГТУ»

Ключевые слова: компетентность, социальная компетентность, компетентность гражданственности, патриотизм, гражданское общество, гуманитарное образование, демократия, стратегические приоритеты.

Раскрывается содержание категорий «социальная компетентность» и «компетентность гражданственности», определяется роль гуманитарного образования в их формировании.

SOCIAL COMPETENCE AND COMPETENCE OF CITIZENSHIP IN THE CONTEXT OF THE HUMANIZATION OF EDUCATION

A.P. Myadel

Vitebsk State Technological University

Key words: competence, social competence, competence of citizenship, patriotism, civil society, humanitarian education, democracy, strategic priorities.

Summary: The content of categories "social competence" and "competence of citizenship" is revealed, the role of humanitarian education in their formation is determined.

Доминантой современного этапа цивилизационного развития является возрастание роли человеческого капитала и, соответственно, системы образования, которая выступает важнейшим социальным институтом его формирования. Новые возможности политического и социального выбора, которые открываются перед членами общества, объективно предполагают повышение уровня готовности граждан к этому выбору. Принципиальная новизна социальных условий требует совершенствования образовательной системы на основе компетентностного подхода.